

GIDA

HIZKUNTZAREN GARAPENAREN NAHASMENDUAREN DETEKZIO GOIZTIARRA (HGN)

Dokumentu hau Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Saileko Hezkuntza Aniztasunerako eta Berrikuntzarako Zuzendaritzak egin du.

Dokumentu hori egiteko lan-taldea honako hauek osatu dute:

Ana Ikazuriaga Muniategi (koordinatzailea). Berritzegune Nagusiko HLBPko aholkularia

Alaitz Iglesias Zabala, HLBPko aholkularia (G01-G02)

Aloña García Garetxana, HLBPko aholkularia (B03-B04-B05)

Amaia Ispizua Urzaa, HLBPko aholkularia (B06-B09-B10)

Belén Markuerkiaga Arriaga, HLBPko aholkularia (B06-B09-B10)

Iraide Novo Aldazabal, HLBPko aholkularia (B06-B09-B10)

Irati García Román, HLBPko aholkularia (B07-B08)

Juani Iriondo Bergara, CEIP San Andres HLHIko irakasle-aholkularia

Kesare Calzacorta Arteta, entzumen-desgaitasunerako Bizkaiko koordinatzailea

Maite Zorrilla Larrea. B09. Logopeda

Montserrat Montejo Gutiérrez, HLBPko aholkularia (A01)

AURKIBIDEA

1. SARRERA

2. GIDAREN HELBURUAK

3. HIZKUNTZAREN GARAPENAREN DEFINIZIOA ETA EZAUGARRIAK (TDL)

4. DETEKZIO PROZESUA

5. HEZKUNTZA ERANTZUNA

6. ERANSKINAK:

1. ERANSKINA - IRAKASLE TUTOREAREN ETA IKASTETXEKO AHOLKULARIAREN TXOSTENA

2. ERANSKINA - ENTZUMEN ETA HIZKUNTZAKO IRAKASLE ESPEZIALISTAREN TXOSTENA (ALE)

3. ERANSKINA - NEAEREN AHOLKULARITZAREN TXOSTENA

4. ERANSKINA. - AHOZKO HIZKUNTZA EBALUATZEKO PROBA ESTANDARIZATUAK

5. ERANSKINA. - HIZKUNTZA-ATZERAPENAREN ETA HIZKUNTZAREN GARAPENAREN NAHASMENDUAREN ARTEKO BEREIZKETA

6. ERANSKINA - ARAZOAREN DIAGNOSTIKOARI BURUZ TEL-EKO ADITUEN BATZORDEAK EGINDAKO ADOSTASUN-DOKUMENTUA

7. BIBLIOGRAFIA

1. SARRERA

HGNa (Hizkuntzaren Garapenaren Nahasmendua) terminologia berria da, orain arte erabili izan den HNEa (Hizkuntzaren Nahasmendu Espezifikoa) ordezkatzeko erabiltzen dena. Aldaketa horrek aldaketa kontzeptuala dakar. Ez da nahasmendu espezifikotzat hartzen; izan ere, hizkuntzaren zailtasun larriak eta iraunkorrak dituen ikasleak, arlo hori (hizkuntza) ukituta izateaz gain, garapenaren beste arlo batzuk ere izan ditzake inplikaturak.

HGNa oso gutxi ezagutzen den nahasmendua da, eta, beraz, HGNa **nahasmendu ikusezina dela esaten da**, eta kasu askotan ez da behar bezala detektatzen eta diagnostikatzen. Ohikoa izan arren (% 6 eta 7 arteko prebalentziarekin (Mendoza, 2016)), eta haurren garapenean eragin negatiboa izan arren, hezkuntza komunitateak eta gizarteak, oro har, ez dute aintzat hartzen.

Hezkuntza-eremuan, irakasleek jakin behar dute HGNa (Hizkuntzaren Garapenaren Nahasmendua) zailtasun espezifikoa eta iraunkorra dela ahozko hizkuntza eskuratu ulertu eta adierazteko, eta horrek eragina duela hura aurkezten duten ikasleen garapen akademiko eta sozialean.

Gidaren bidez, irakasleei lagundu nahi zaie nahasmendu hori detektatzen eta identifikatzen, profesionalen jarduerak eta horretarako beharrezkoak diren tresnak ezartzen dituen prozedura eskainiz.

Hainbat profesionalen koordinazioa eta lankidetzak eskatzen du (tutorea, Entzumen eta Hizkuntzako irakasleak (EHI), aholkularia, Hezkuntza Laguntzako Berariazko Premien aholkularia (HLBP)). Gainera, ezinbestekoa da aipatutako hezkuntzako profesionalen eta familiaren elkarlana.

Gida honek balio behar du ikastetxeetan eta, zehazki, Haur Hezkuntzako etapan, Hizkuntzaren Garapenaren Nahasmendua (HGN) garaiz detektatzeko eta identifikatzeko prozesuak hasteko eta ezartzeko. Horretarako, hizkuntzaren eta garapenaren beste arlo

batzuen ebaluazio zehatza egingo da, haurraren indar guneak eta ahuleziak identifikatuko dira, HGNa duen ikasleari komunikazio- eta hizkuntza-gaitasuna garatzen eta beste eremu batzuetan (pertsonala, soziala, akademikoa...) eragina gutxitzen lagunduko dioten jarduera-plan pertsonalizatuak abian jartzeko.

Haurraren (subjektuaren) gaitasunak baloratzearekin batera, ikasgelaren testuingurua baloratu behar da.

Azken batean, ezinbestekoa da HGNaren kontzientziazioa, ezagutza eta ulermena sustatzea irakasleen, familien edo legezko tutoreen eta haurraren gizarte-ingurunearen artean, HGNa duten ikasleen inklusioa, ongizate emozionala eta soziala eta arrakasta akademikoa bermatzeko.

2. GIDAREN HELBURUAK

- Hezkuntza-komunitateak Hizkuntzaren Garapenaren Nahasmendua (HGN) ezagutzen duela bermatzea.
- Hezkuntza-komunitatea kontzientziaztea, ikastetxeetan detekzio- eta esku-hartze goiztiarreko prozesuak ezartzearen garrantziaz eta horiek irakaskuntzako ohiko jardunean sartzea.
- Hizkuntzaren Garapenaren Nahasmendua garaiz detektatzearen garrantziari buruzko gogoeta sustatzea, ikasle horien hizkuntza-komunikaziorako gaitasunaren garapenean esku-hartze goiztiarra planifikatzeko.
- Hizkuntzaren Garapenaren Nahasmendua (HGN) goiz detektatzeko eta identifikatzeko prozesu bat ezartzea profesional bakoitzaren jarduna zehaztuz.
- Hizkuntzaren Garapenaren Nahasmendua (HGN) detektatzeko eta identifikatzeko prozesuan hezkuntza-eragileei jarraibideak eta tresnak ematea.
- Ikastetxeko profesionalen arteko lankidetzaren sustatzea eta horiek egin beharreko jarduerak zehaztea.
- Detekzio-prozesuan ikastetxearen eta familiaren arteko koordinazioa eta lankidetzaren sistematikoa bultzatzea.
- Hainbat eragileren arteko koordinazioa eta sareko lana bultzatzea (osasun-sistema, gizarte-sistema, arreta goiztiarra...).

- Ondorengo hezkuntza-etapetan HGNa duen ikaslearen hezkuntza-erantzunaren jarraitutasuna bermatzea.

3. HIZKUNTZAREN GARAPENAREN NAHASMENDUAREN DEFINIZIOA ETA EZAUGARRIAK (HGN)

3.1 DEFINIZIOA

Hizkuntzaren Garapenaren Nahasmendua neuro-garapenaren nahasmendu larria eta iraunkorra da, eta ahozko hizkuntzaren jabekuntzari eta garapenari eragiten dio. Ez dago lotuta baldintza biomediko batekin, eta hizkuntzaren osagai bat edo batzuk maila desberdinetan sar ditzake, bai adierazpen-mailan, bai hartzaile-mailan, eta eskola-eta/edo gizarte-garapenari eragiten dio (Bishop, 2016; 2017).

“Baldintza biomedikoarekin lotutako hizkuntzaren nahasmendua” terminoa erabiltzen da baldintza mediko espezifiko bati lotuta dauden hizkuntza-zailtasunei erreferentzia egiteko, hala nola garuneko kalteari, baldintza genetikoei, entzumen-galerari...

Gerta daiteke nahasmendu hori neuro-garapenaren beste nahasmendu batzuekin lotuta egotea (komorbilitatea), hala nola AGN-H (Arreta Gabeziaren Nahasmendua Hiperaktibitatearekin) dislexia, disortografia edo diskalkuliarekin.

HGNa identifikatzeko, garrantzitsua da hizkuntza eskuratzeko prozesua behatzea eta zailtasun larriak daudela adierazten duten alerta-seinaleak garaiz detektatzea.

HGNa diagnostikatzeko adin egokia 5 urtekoa bada ere, normalean atzerapena edo hizkuntzaren zailtasunak izaten dira.

Batzuetan, badira hizkuntzaren hasiera berantiarra duten haurrak, ahozko hizkuntzaren garapenean atzerapena dakartenak. Hiztun berantiarraren kontzeptuaz ari gara (HB), 2 urterekin lexikoan atzerapena duten haurrak, atzerapen hori azaltzeko arrazoi neurologiko, motore, sentzorial, kognitibo edo garapenekorik gabe. Baliteke haur horiek 50 hitz ez esatea, ezta 2 hitzen konbinaziorik egin ere, eta ez dute hizkuntzaren ohiko garapen lexikorik izaten 18 hilabeteren inguruan. Egia bada ere HB guztiek ez dituztela

hizkuntzaren zailtasun larriak eta iraunkorrak izango, baina kontuan hartu behar da haur horien % 25ek HGNarekin bateragarriak diren diagnostikoak izango dituztela.

Nolanahi ere, ezinbestekoa da itxarote-ikuspegi aktiboa izatea, eta ebaluazio zehatza egitea, esku hartzeko plan egoki batera eramango gaituena. Plan hori 6 hilean behin ebaluatu behar da, eta horrek haurraren hizkuntza-garapenaren bilakaera baloratzea ahalbidetzen du.

Zailtasun larriak irauten badute, gidan ezarritako detekzio-faseak ezarriko dira.

Bestalde, hizkuntzaren ohiko garapena izan duten haurren %7k arazo larriak eta iraunkorrak izan ditzakete 4-5 urterekin, nahasmendu horrekin bateragarriak direnak.

3.2 EZAUGARRIAK

- **Konplexua**- hizkuntza-alderdiaz gain, beste elementu batzuk ere izan daitezke, hala nola funtzio betearazleak, arreta iraunkorra, lan-memoria eta metakognizioa, garapen akademikoan, pertsonalean eta sozialean eragina izanik.
- **Heterogeneoa**- era ezberdinean agertzen da pertsona bakoitzarengan.
- **Larria** – Komunikazioari, ikaskuntzei eta gizarte-harremanei eragiten dieten hizkuntzaren zailtasun zorrotzak eta iraunkorrak dira.
- **Ohikoa**- % 6 eta 7 arteko prebalentzia (Mendoza, 2016).
- **Neuro-garapenaren nahasmendua** – familia-aurrekariak izateko probabilitatea.
- **Ikusezina**- nahasmendu ezezaguna da, ez dago hori frogatzen duen ezaugarri fisikorik, eta batzuetan zailtasun kognitiboekin nahasten da.

4.- DETEKZIO PROZESUA

Gida hau Haurren Garapenaren Jarraipenerako Protokoloarekin lotzen da, eta antzeko egitura du:

I. fasea. Garapenaren Ohiko Zaintza

II. fasea. Hizkuntzaren Garapenaren Nahasmenduaren Detekzio Espezifikoa

III. fasea. Ebaluazio psikopedagogikoa

I. FASEA

Garapenaren Ohiko Zaintza

Garapenaren Ohiko Zaintza Hurren Garapenaren Jarraipen Protokoloaren lehen fasea da.

Haur Hezkuntzako tutoreek egiten dute, eta, horretarako aholkularien laguntza izan dezakete.

Horiek inplementatzeko, Haur Garapenaren Behaketa Eskalak (HGBE) erabiltzen dira, eta ikasle guztiei aplikatzen zaizkie, inolako salbuespenik gabe, Haur Hezkuntzako 2, 3, 4 eta 5 urteko geletan.

2 eta 3 urteko geletan otsailaren 1etik martxoaren 15era bitartean egiten da behaketa.

4 eta 5 urteko geletan azaroaren 1etik abenduaren 20ra bitartean egiten da behaketa.

Ikasle bakoitzaren inguruko datuak Hezkuntza Sailak horretarako diseinatutako Arreta Goiztiarreko aplikazioan erregistratuta geratzen dira.

Eskalak aplikatuta, garrantzitsua da lortu ez diren itemak lantzea, garapenaren mugarriak baitira. Esku-hartze bat planifikatuko da, eta beharrezkoa izanez gero, Detekzio Espezifikokoaren hurrengo fasera igaroko da.

Esku-hartzea planifikatzeko, beharrezkoa da haurraren gaitasunen ebaluazioa egitea (subjektuaren ebaluazioa), baita testuinguruaren ebaluazioa (ikasgela eta familia) ere.

Eskola-eremuan, testuinguruaren ebaluazioa^{1a,1b}, ikasgelan ahozko hizkuntza irakasteari buruz ematen diren elkarrekintza-prozesuak balioestean datza, bai eta:

- Komunikazioaren kudeaketa.

^{1a} Marta Gracia et al. Valoración de la enseñanza de la lengua oral: escala EVALOE. Editorial GRAO 2015

^{1b} Miriam W. Smith, Joanne P. Brady, Louisa Anastasopoulos. Early Language and Literacy Classroom Observation: Pre-K (ELLCO Pre-K) Tool. Brookes Publishing Co 2008

- Irakaskuntza-diseinua (ahozko hizkuntzari lotutako helburu eta edukiak programazioan sartzea, planifikatzea eta gelan sistematizatzea).
- Taldekatze motak.
- Hainbat hezkuntza-estrategia erabiltzea, ahozko hizkuntzan gaitasuna indartzeko.
- Ikasgelaren antolaketa espaziala .
- Material mota.

Irakasle tutoreek HIZKUNTZA ETA KOMUNIKAZIOA GARAPEN ARLOAREKIN lotutako alerta-seinaleak daudela egiaztatzen badute, edota ez direnean hiru item edo gehiago betetzen hizkuntza eta komunikazioaren garapen-arloan, ahalik eta azkarren emango diote horren berri eskolako AHOLKULARIARI, eta, horrela, Detekzio Espezifiko fasea aktibatuko da JPP –a (Jarduera Plan Pertsonalizatua) egiten eta aplikatzen den bitartean.

Beharrezkoa da hizkuntzaren balorazioa egitea haurrak testuinguru desberdinetan elkarreragina duen hizkuntzetan, eta ezinbestekoa da familia-hizkuntza baloratzea (L1). Familiarekin lankidetzan aritzea eta informazioa trukitzea ezinbestekoak dira.

II. FASEA HGNaren Detekzio Espezifikoa

HGNren Detekzio Espezifikorako II FASEA hasten da:

- Ez direnean hiru item edo gehiago betetzen garapen-arloan: hizkuntza eta komunikazioan eta/ edo
- Hizkuntzaren eta komunikazioaren eremuko alerta-seinaleren bat ikusten denean.

Detekzio Espezifikoa irakasle aholkulariek egiten dute, Haur Hezkuntzako tutorearekin lankidetzan.

Fase honetan, ebaluazio kualitatiboa eta kuantitatiboa egingo da, alerta-seinaleen presentzia eta hurraren hizkuntza-garapenaren maila zehazteko.

Ulermen- eta/edo adierazpen-arazoak egon daitezkeen aztertzeke, funtsezkoa izango da ikasgelan behatzea, komunikazio-elkarreraginean dagoen hurraren ahozko hizkuntzaren laginak erabiliz (jolasa, elkarrizketa, ...). Ebaluazioa, beharrezkoa bada, proba estandarizatu espezifikoeekin lortutako informazioarekin osatuko da.

Familia-eskola lankidetzan funtsezkoa da hizkuntzaren eta komunikazioaren garapenari buruzko informazioa jasotzeko familia-eta gizarte-testuinguruetan. Horretarako, familientzako galdetegia erabili ahal izango da².

Lortutako informazioarekin I. eranskina beteko da: Irakasle aholkulari eta tutoreen HGNa detektatzeko txostena.

Txosten honetan honako hauei buruzko informazioa geratuko da jasota:

- Hurrak HGNaren alerta-seinaleak dituen baieztatzea.
- Ahozko ulermenaren zailtasunak.

² Children's Communication Checklist (CCC-2) tresna (Bishop,2006). Espainierara egokitua (Crespo-Eguílaz et al., 2016).

- Familia-aurrekaririk dagoen ala ez.
- Keinuen erabilera.

Gainera, hautemandako zailtasunak garapen intelektualaren nahasmendu bati egotzi ezin zaizkiola baztertzeko, aholkulariak 4 eta 5 urteko ikasleak ebaluatuko ditu, honako proba hauek erabiliz: K-BIT eta/ edo RIAS.

Ebaluazioan ahozko hizkuntzaren zailtasun larriak baieztatzen badira, txosten hori HLBPko aholkulariari emango zaio.

ALERTA SEINALEAK ADINAREN ARABERA:

ALERTA-SEINALEAK (HGN BANDERA GORRIAK)

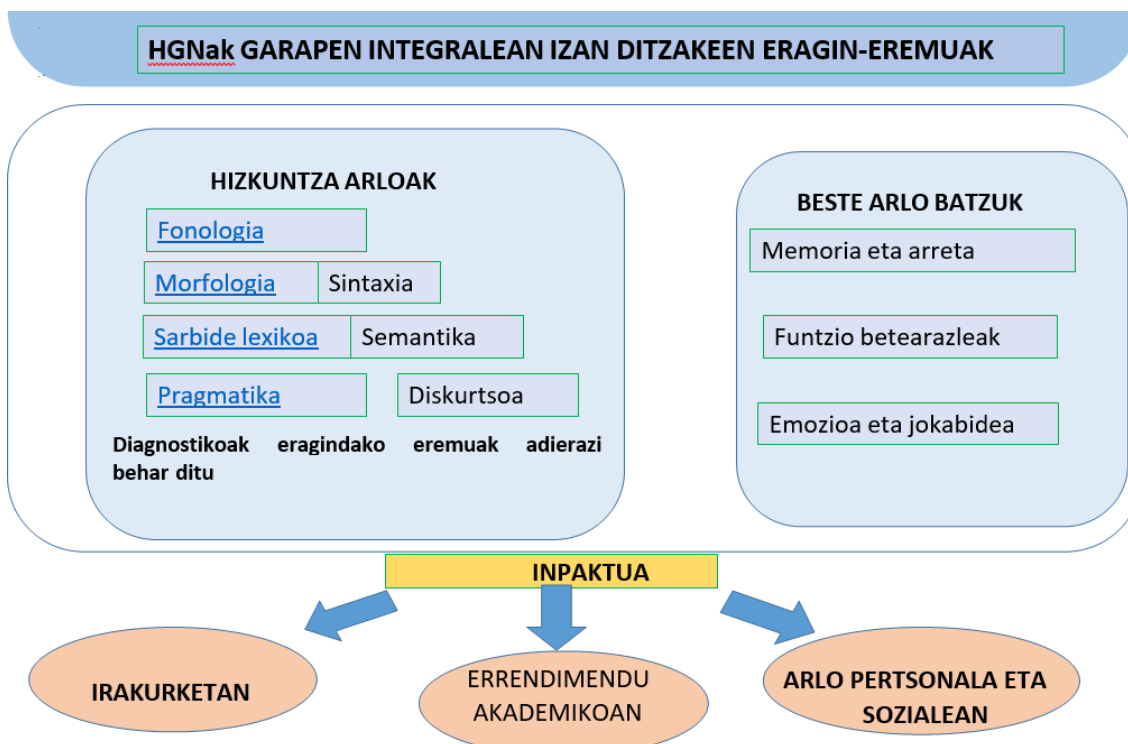
1 eta 2 urte bitartean	2 eta 3 urte bitartean	3 eta 4 urte bitartean	4 urte	5 urte	6 urtetik aurrera
<ul style="list-style-type: none"> • Murduskatu gabe • Hizketari eta/edo soinuei erantzun gabe • 10 hitz baino gutxiago 	<ul style="list-style-type: none"> • 50 hitz baino gutxiago esaten ditu • Ez du hitzik konbinatzen • Ahozko hizkuntzarekiko erreakzio minimoa • Hizkuntzaren garapenaren atzerapena edo geldialdia 	<ul style="list-style-type: none"> • 2 hitzeko enunziatuak esaten ditu • Ez ditu ulertzen agindu errazak • Gertuko senideek ez dute haurren hizketaren zati handi bat ulertzen 	<ul style="list-style-type: none"> • 3 hitzeko esaldiak erabiltzen ditu. • Gurasoek ez diote ulertzen • Denbora asko hartzen du besteak ulertzeko • Galderak egiteko zailtasuna • Lexikoa eskuratzeko arazoak 	<ul style="list-style-type: none"> • Esaldi sinpleak erabiltzen ditu • Irakasleek ez diote ulertzen • Ez ditu agindu konplexuak ulertzen • Ez die galderei erantzuten • Ez du istoriorik kontatzen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aginduak jarraitzeko eta esaldiak errepikatzeko zailtasunak • Akats gramatikalak • Hiztegi murriztua • Gizarte-elkarreraginetako zailtasunak

III. fasea Ebaluazio psikopedagogikoa

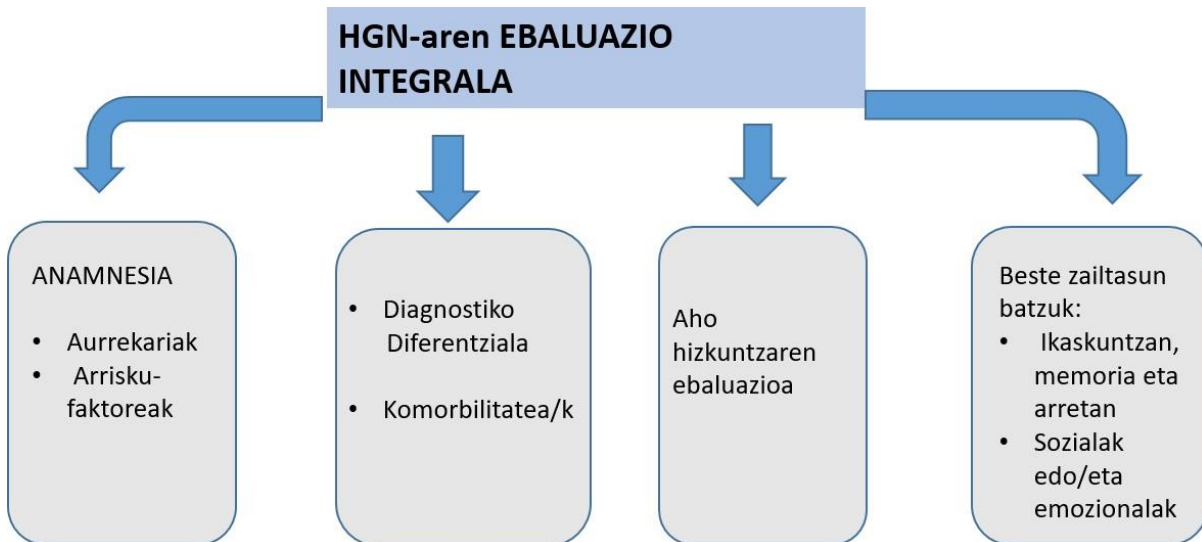
III. FASEA. HGNaren ebaluazio psikopedagogikoa:

Detekzio espezifikoaren fasean hainbat alerta-seinale agertzen badira, eta horietan ulermen-arazoak sartzen badira, irakasle aholkulariek HLBPko aholkulariari jakinaraziko diote.

HLBPko aholkulariak irakasle aholkulariek (I.Eranskina) helarazitako informazioa aztertuko du, eta ebaluazio-prozesuan aurrera jarraituko du. Horretarako, beharrezkoa izango da hizkuntzaren eremuaren ebaluazio zehatzagoa egitea, bai eta haurren garapen integralean egon daitezkeen zailtasunak edo gabeziak baloratzea ere, eta horiek eremu pertsonalean, akademikoan eta/edo sozialean, duten eragina.

Jasotako informazioarekin 3. ERANSKINA beteko da. HLBP AHOLKULARIAREN BALORAZIO TXOSTENA, non honako grafiko honetan zehaztutako alderdiak agertzen diren:

1.- Haurraren garapenari, familia-aurrekariari, arrisku-faktoreari eta abarri buruzko datu garrantzitsuak (anamnesia).

2.- Baldintza biomedikoko nahasmendu posiblei buruzko informazioa. Horretarako, HLBPko aholkulariak gain, beste zerbitzu batzuetako profesionalen parte-hartzea izango da (Pediatria, Arreta Goiztiarra, ...).

3.- Haurraren eremu komunikatibo-linguistikoaren balorazioa, HGNa identifikatzeko funtsezko alderdia. Horretarako, HLBP aholkulariak balorazio hori Entzumen eta Hizkuntzako irakasle espezialistari (EHI) eskatuko dio.

HGN-aren EBALUAZIOA

HIZKUNTZAREN GARAPENAREN NAHASMENDUA 5 URTEREKIN DIAGNOSTIKATZEN DA IDEALKI

Ebaluazioa egiteko, ahozko hizkuntza ulertzeko eta adierazteko zailtasunak aztertu eta baloratu beharko dira. Ebaluazio kuantitatiboa egiteko proba estandarizatuak erabiliko dira; besteak beste, CELF PREESCHOOL (5 urtera arte aplikatzeko) edo CELF 5 (5 urtetik aurrera aplikagarria) eta azterketa kualitatibo batekin osatuko da, ikasgelan eta/edo familian lortutako ahozko hizkuntzaren laginak erabiliz.

Hizkuntzaren garapenaren nahasmendua. Ezaugarriak:

- Hasiera berantiarra, denbora-zailtasun nabariekkin (6 hilabete baino gehiago ohiko garapenari dagokionez) eta egiturazkoak (heldu gabeko mailak edo alterazio nabariak).
- Zailtasunak kategoria lexikoetan eta semantikan, eta horrek eragina du ekoizpen lexikoan eta komunikazio-trukeen ulermenean.
- Lexikoaren bilakaera motela. Lexikoa eskuratzeko eta gogoratzeko zailtasunak.

- Denboran iraun dezaketen fonologiako arazoak.
- Morfologiak zailtasunekin eboluzionatzen du. Aditz-morfologia bereziki gatazkatsua da, infinitiboaren erabilera orokortua du, eta aditz-makurdurarenakats asko, forma guztietan.
- Antolaketa sintaktikoaren ezaugarri nagusiak honako hauek dira: hitzen elkarketa, helduaren ekoizpenaren mendeko esaldiak erabiltzea eta lexiko funtzionala ez aipatzea.
- Zailtasunak egitura-luzeran, eta kategoria- eta funtzio-akatsak.
- Arazoak diskurtso narratiboan.

Hizkuntzaren ebaluazioa amaitu ondoren, Entzumena eta Hizkuntzan Espezialistak diren irakasleek (EHI) 2. ERANSKINA beteko dute. ENTZUMEN ETA HIZKUNTZAN IRAKASLE ESPEZIALISTAREN TXOSTENA (EHI), eta haurraren komunikazio- eta hizkuntza-profila egingo du, ulermen eta adierazpen mailan, eragindako eremuak identifikatuz (fonologia, morfosintaxia, semantika, pragmatika eta/edo diskurtso narratiboa).

HGN IDENTIFIKATZEKO IRIZPIDEAK

- Hitzik gabeko adimen-zatidura (CINV), 75 edo gehiago manipulatzekoa. CINV baxuagoa baduzu, baloratu adimen-urritasun bati lotutako hizkuntza-nahasmendua (TL) den. Desgaitasun hori baloratzeko, egokitze-trebetasunetan ere zailtasunak ikusi behar dira.
- Ez dago lotuta baldintza biomediko batekin (ez da detektatzen entzuteko zailtasunik, ez dago sindromerik edo nahasmendu neurologikorik, ez dago TEA-ren sintomarik).
- Ez da eten-puntutzat hartzen, eragin-maila zailtasunek faktore pertsonaletan eta sozialetan duten eraginaren araberkoa da, eta ez da soilik hizkuntza-testetako.
- Identifikazioak eragindako eremuak jaso behar ditu. Adibidez: "fonologian, lexikorako sarbidean, morfologian eta sintaxian adierazpen-mailako eragina duen TDL duen neska".
- Beste nahasmendu batzuekin ager daiteke, hala nola, TDAH eta dislexia.
- Hizkuntzaren beste arazoekin batera ez doazen arazo fonologikoak dituzten haurrentzat, Hizketaren nahasmenduaren diagnostikoa gomendatzen da.
- Osagai fonologikoak eta/edo lexikoak erasanda egon daitezke, eta **morfologia eta sintaxia** oso atzeratuta edo geldirik.

Bi profesionalak lortutako emaitzak aztertuko dituzte.

4.- HLBPko aholkulariak identifikazio-prozesua jarraitzen du, eta hainbat alderdi ebaluatzen ditu, hala nola adimen gaitasuna, memoria, arreta eta funtzio exekutiboak, eta zailtasun horiek eremu curriculumean, pertsonalean eta sozialean duten eragina (autoestimua, jokabidea, gizarte-harremanak, ...)

Azkenik, Hizkuntzaren Garapenaren Nahasmendu posible bat identifikatzen da, eragindako hizkuntza-arloak eta horiek haurren garapenean duten eragina adieraziz.

Baldintza biomediko bat izanez gero, Hizkuntzaren Nahasmendua baldintza horrekin lotuko da.

5.- HEZKUNTZA ERANTZUNA. ESKU-HARTZEKO HIRU MAILA

Esku-hartzea haur bakoitzak behar duen laguntza-mailaren arabera planifikatzen da. Esku-hartzearen hasierako neurria, irakaskuntzaren bidez egiten den zailtasunen prebentzioa izan behar du, ikaskuntzaren diseinu unibertsalaren (IDU) planteamenduan jasotako planteamendu metodologikoak hartuz.

Arreta berezia jarri behar zaie testuinguruaren eta antolaketaren alderdiei; azpimarratu behar da beharrezkoa dela ahozko hizkuntzari lotutako helburuak, aldez aurreko ezagutzak, edukiak eta ebaluazio-prozedurak curriculumaren irakaskuntza-diseinuan zehaztea.

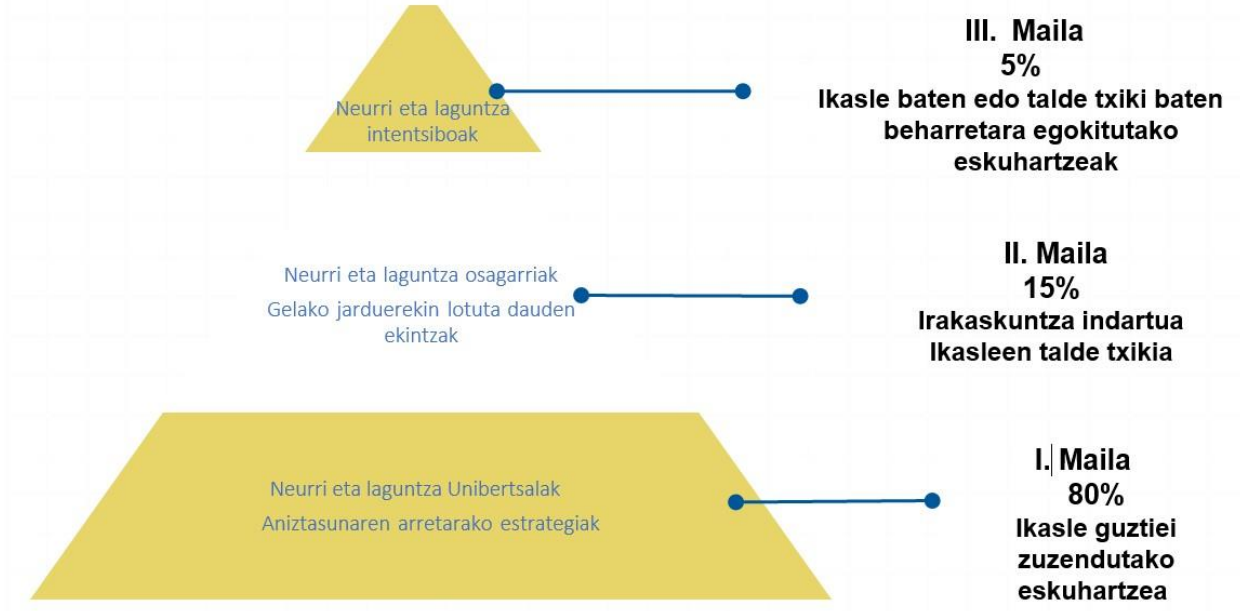
Funtsezkotzat jotzen da maisu-maistrek eredu eta gida gisa duten zeregina, hizkuntzaren komunikazio-erabilerak irakatsi eta ikasteko hainbat estrategia erabiliz.

Aldi berean, esku-hartzeari erantzuteko eredu planteatzen da (RTI) (Brown-Chidsey eta Bickford, 2016; Gibbons et al, 2019), hiru maila dituen:

- Lehen mailan, neurri eta laguntza unibertsalak hartuko lirateke.
- Bigarren mailan, zailtasunak dituzten haurrei zuzendutako neurri eta laguntza osagarri eta gehigarriak.

- Hirugarren mailan, neurri eta laguntza intentsiboak. Esku-hartze pertsonalizatuak
Jarduketa Plan Pertsonalizatueta (JPP) jasoko dira.

Eskuhartzearen erantzunari lotutako eredia

Beharrezkoa da, komunikazioaren eta hizkuntzaren garapenaren arloan, zailtasunak antzematen diren unetik eskuhartzea planifikatzea, eta 6 hilabetera ebaluatzea, haren bilakaera aztertzeko.

6.-ERANSKINAK:**I. ERANSKINA / ANEXO I****IRAKASLE AHOLKULARIAREN balorazio txostena/ Informe de valoración del PROFESORADO CONSULTOR**

HIZKUNTZAREN GARAPENAREN NAHASMENDUA/TRASTORNO DEL DESARROLLO DEL LENGUAJE	IKASTURTEA/CURSO ESCOLAR
---	---------------------------------

IKASLEAREN DATUAK / DATOS DEL ALUMNO/A		
LEHEN ABIZENA / PRIMER APELLIDO	BIGARREN ABIZENA / SEGUNDO APELLIDO	IZENA / NOMBRE
JAIOTEGUNA / FECHA DE NACIMIENTO	HELBIDEA/DOMICILIO	JAIOTERRIA/ LUGAR NACIMIENTO
IKASTETXEA / CENTRO EDUCATIVO	IKASKETA MAILA/ NIVEL EDUCATIVO	TUTOREA / TUTOR-A
IKASLEAREN AMA HIZKUNTZA / LENGUA MATERNA DEL ALUMNO		
IRAKASLE AHOLKULARIA/PROFESORADO CONSULTOR		
DATA/FECHA		

IKASLEAREN EBALUAZIOA/EVALUACIÓN DEL ALUMNO-A

ALERTA SEÑALEAK/HIZKUNTZA/FAMILIA AURREKARIAK

SEÑALES DE ALERTA/LENGUAJE/ANTECEDENTES FAMILIARES

ALERTA-SEINALEAK /SEÑALES DE ALERTA

- Umearen hizkuntza euskara edo gaztelania ez denean, tutoreak galdetegia familiarekin beteko du/ Cuando la lengua materna no sea euskera o castellano el tutor o tutora completará el cuestionario junto con la familia
  - Lehenetsuna emango zaio ama-hizkuntzari/Se dará prioridad a la lengua materna

Entre 1 a 2 años	Entre 2 a 3 años	Entre 3 a 4 años	4 años	5 años	A partir de 6 años
<p>No balbucea.</p> <p><i>Ez du zezelkatzen</i></p>	<p>Dice menos de 50 palabras.</p> <p><i>50 hitz baino gutxiago esaten ditu.</i></p>	<p>Dice enunciados de 2 palabras.</p> <p><i>2 hitzetako esaldiak esaten ditu.</i></p>	<p>Usa frases de 3 palabras.</p> <p><i>3 hitzetako esaldiak erabiltzen ditu.</i></p>	<p>Usa oraciones simples.</p> <p><i>Esaldi sinpleak erabiltzen ditu</i></p>	<p>Tiene dificultad para seguir órdenes y repetir oraciones.</p> <p><i>Aginduak jarraitzeko eta perpausak errepikatzeko zailtasunak ditu.</i></p>
<p>No responde a sonidos.</p> <p><i>Ez die hotsei erantzuten.</i></p>	<p>No combina palabras.</p> <p><i>Ez ditu hitzak konbinatzen.</i></p>	<p>No comprende órdenes sencillas en su L1(Lengua materna).</p> <p><i>Ama hizkuntzan ez ditu agindu errazak ulertzen.</i></p>	<p>Los padres no comprenden lo que dice.</p> <p><i>Gurasoek ez dute ulertzen umeak adierazten dueña</i></p>	<p>Los adultos no le entienden (habla más infantil).</p> <p><i>Helduek ez diote ulertzen (haur hizketa).</i></p>	<p>Comete errores gramaticales.</p> <p><i>Gramatika-akatsak egiten ditu.</i></p>
<p>No responde al habla.</p> <p><i>Ez dio hizketari erantzuten.</i></p>	<p>Hay una reacción mínima al lenguaje hablado.</p> <p><i>Hizketari erreakzio minimoa erakusten du.</i></p>	<p>Los familiares cercanos no comprenden gran parte del habla del niño.</p> <p><i>Hurbileko familiak ez du ulertzen adierazten duenaren gehiena</i></p>	<p>Se toma mucho tiempo para comprender a los demás (L1).</p> <p><i>Denbora luzea hartzen du besteek esaten dutena ulertzeko.</i></p>	<p>No entiende órdenes complejas (2-3 ordenes).</p> <p><i>Ez ditu agindu konplexuak ulertzen (2-3 agindu).</i></p>	<p>Tiene vocabulario reducido.</p> <p><i>Hiztegi murriztua du.</i></p>
<p>Con 18 meses dice menos de 10 palabras.</p> <p><i>18 hilabeteekin, 10 hitz baino gutxiago esaten ditu.</i></p>	<p>Hay un estancamiento del desarrollo del lenguaje.</p> <p><i>Hizkuntzaren garapenean geldialdia dago.</i></p>	<p>Dificultad para realizar preguntas</p> <p><i>Galderak egiteko zailtasunak</i></p>	<p>No encuentra la palabra que quiere expresar (acceso al léxico)</p> <p><i>Adierazpenean hitza aurkitzeko zailtasunak ditu (lexikoaren berreskurapena).</i></p>	<p>-Mahai gainean dagoen arkatza ekarri eta ate atzean utzi.</p> <p>-Seinalatu elefantearen ondoan dagoen jirafa.</p>	<p>Tiene dificultades en las interacciones sociales.</p> <p><i>Gizarte-interakzioetan zailtasunak ditu.</i></p>
				<p>No responde preguntas.</p> <p><i>Ez ditu galderei erantzuten.</i></p>	<p>No cuenta sucesos personales ocurridos ni historias.</p> <p><i>Ez ditu gertaera pertsonalak ez istorioak kontatzen.</i></p>

HIZKUNTZAREN EBALUAZIOA / EVALUACIÓN DEL LENGUAJE

- Ikaslearen hizkuntzan (L1), irakasleak ez badu ezagutzen ikaslearen hizkuntza, familiarekin aurrera eraman ulermenaren ebaluazioa. / En la lengua del alumno (L1), si el profesor no conoce la lengua del alumno, llevar a cabo la evaluación de la comprensión con la familia.
- Familiako grabazioak erabili daitezke. / Se pueden utilizar grabaciones familiares.
- Familiaren hizkuntza gaztelania denean, bi hizkuntzak (euskara eta gaztelania) erabiliko dira balorazioa egiteko. / Cuando la lengua familiar sea el castellano, la valoración se realizará en ambas lenguas (euskera y castellano).

HIZKUNTZA baloratzeko probak / Pruebas para valorar el LENGUAJE

- Aginduen jarraipena / Seguimiento de órdenes
- Oinarrizko kontzeptuak (Bohem) / Conceptos básicos (Bohem)
- Lamina baten aurrean, ulermen galderak erantzun (nor, nork, zer, norekin, non, norena) / Responder ante una lámina preguntas de comprensión (quién, quién, qué, con quién, dónde, de quién)
- “Enséñame a hablar”, laminak / Láminas de “Enséñame a hablar”
- Ipuinak (cuentos de progresión lingüística)
- PLON

FAMILIA AURREKARIAK / ANTECEDENTES FAMILIARES

BAI / SÍ

EZ / NO

PROBA HAUEN EMAITZAK (BIETAKO BAT ERABILI) ETA GEHITU KARATULA / RESULTADOS DE LAS SIGUIENTES PRUEBAS (UTILIZAR UNA DE LAS DOS) Y AÑADIR CARÁTULA.

- K-BIT
- RIAS

ONDORIOAK / CONCLUSIONES

Dituen alarma seinaleak / Señales de alarma que presenta:

-
-
-
-

Ulermen-maila / Nivel de comprensión

-
-
-

Keinuen erabilera / Utilización de gestos

- Bai / Sí
- Ez / No

CUMPLE CRITERIOS PARA LA EVALUACIÓN PSICOPEDAGÓGICA

AHOLKULARIAREN sinadura:

DATA:

II ERANSKINA / ANEXO II

ENTZUMEN ETA HIZKUNTZAN IRAKASLE espezialistaren balorazio txostena / Informe de valoración del PROFESOR/A ESPECIALISTA EN AUDICIÓN Y LENGUAJE

HIZKUNTZAREN GARAPENAREN NAHASMENDUA/TRASTORNO DEL DESARROLLO DEL LENGUAJE	IKASTURTEA/CURSO ESCOLAR
---	---------------------------------

IKASLEAREN DATUAK / DATOS DEL ALUMNO/A		
LEHEN ABIZENA / PRIMER APELLIDO	BIGARREN ABIZENA / SEGUNDO APELLIDO	IZENA / NOMBRE
JAIOTEGUNA / FECHA DE NACIMIENTO	HELBIDEA/DOMICILIO	JAIOTERRIA/ LUGAR NACIMIENTO
IKASLEAREN AMA HIZKUNTZA / LENGUA MATERNA DEL ALUMNO:		
IKASTETXEA / CENTRO EDUCATIVO	IKASKETA MAILA/ NIVEL EDUCATIVO	TUTOREA / TUTOR-A
EHI IRAKASLEA / PROFESOR/A ALE:		
ERAGINGUNE/BERRITZEGUNE:		
DATA / FECHA:		

IKASLEAREN EBALUAZIOA / EVALUACIÓN DEL ALUMNO-A

(*ADIERAZI X BATEZ ZEIN ARLOTAN DAUDEN ZAILTASUNAK / SEÑALA CON UNA X LAS ÁREAS EN LAS QUE EXISTEN DIFICULTADES*)

AHO HIZKUNTZAREN EBALUAZIOA / EVALUACIÓN DEL LENGUAJE ORAL	
FONOLOGIA / FONOLOGÍA	
<ul style="list-style-type: none"> • Bereizketa Fonologikoa / Discriminación fonológica • Sasi- hitzen errepikapena / repetición de pseudopalabras • Artikulazioa isolaturik. Fonemak / Articulación aislada. Fonemas • Artikulazioa hitzetan. Hitzak / Articulación en palabras. Palabras. • Oroimen fonologikoa / Memoria fonológica • Prosodia / Prosodia 	
HIZKUNTZA ULERKORRA LENGUAJE COMPRESIVO	ADIERAZPEN –HIZKUNTZA LENGUAJE EXPRESIVO
FONOLOGIA BALORAZIORAKO ERABILITAKO TRESNAK / INSTRUMENTOS UTILIZADOS PARA LA VALORACIÓN FONOLÓGICA: <ul style="list-style-type: none"> • REGISTRO FONOLÓGICO INDUCIDO (MONFORT Y JUAREZ-SANCHEZ, 1989) • ELA-ALBOR (1991) • CELF PRESCHOOL 2 (2009) • CELF 5 (2018) • INVENTARIO DEL DESARROLLO DE HABILIDADES COMUNICATIVAS MACARTHUR-BATES • BESTE BATZUK 	
* Gehitu mesedez erabilitako frogen emaitzak/ Adjunta el resultado de los test	

AHO HIZKUNTZAREN EBALUAZIOA /EVALUACIÓN DEL LENGUAJE ORAL

MORFOLOGIA ETA SINTAXIA / MORFOLOGÍA Y SINTAXIS

Hitzen erabilera eta konmuztadura / Uso y concordancia de las palabras

HIZKUNTZA ULERKORRA
LENGUAJE COMPENSIVO

ADIERAZPEN –HIZKUNTZA
LENGUAJE EXPRESIVO

ADIBIDEZ / POR EJEMPLO:

HITZ FUNTZIONALEN OMISIOA: ARTIKULUAOK, PREPOSIZIOAK, IZENORDAINAK/ OMISIÓN DE PALABRAS FUNCIONALES: ARTÍCULOS, PREPOSICIONES, PRONOMBRES

ZAILTASUNA PLURALETAN, GENERO MARKETAN ETA ADITZ FLEXIOETAN/ DIFICULTAD EN PLURALES, MARCAS DE GÉNERO Y FLEXIONES VERBALES

KOMUNZTADURAREN AKATS MORFOLOGIKOAK (ARTIKULU-IZENA, SUBJEKTU-ADITZA / ERRORES MORFOLÓGICOS DE CONCORDANCIA (ARTÍCULO-NOMBRE, SUJETO-VERBO)

EGITURA SINTAKTIKOEN MOTA MUGATUAK/ TIPOS LIMITADOS DE ESTRUCTURAS SINTÁCTICAS
ERROREAK ADITZ DENBORETAN/ ERRORES EN TIEMPOS VERBALES

GRAMATIKA EGITURA ERABILTZEKO ZAILTASUNAK / DIFICULTADES CON EL USO DE LA ESTRUCTURA GRAMATICAL:

- **ADITZA OSATZEKO ARAZOAK /**PROBLEMAS PARA COMPLEMENTAR EL VERBO
- **NAHITAEZKO OSAGARRI BATZUK EZ AIPATZEA, HALA NOLA OBJEKTU ZUZENA EDO ZEHARKAKO OBJEKTUA /** OMISIÓN DE ALGUNOS COMPLEMENTOS OBLIGATORIOS COMO EL OBJETO DIRECTO O EL OBJETO INDIRECTO

BESTE BATZUK

MORFOLOGIA ETA SINTAXIAREN BALORAZIORAKO ERABILTAKO TRESNAK / INSTRUMENTOS UTILIZADOS PARA LA VALORACIÓN DE LA MORFOLOGÍA Y SINTAXIS

- CEG: TEST DE COMPRENSIÓN DE ESTRUCTURAS GRAMATICALES (2005)
- TSA: EL DESARROLLO DE LA MORFOSINTAXIS EN EL NIÑO (1989)
- CELF 5 (2018)
- CELF PRESCHOOL
- NEURE HITZ. Ahozko esaldien ulermena. BCBL www.neuresoft.eu (Comprensión (euskerá))
- ITPA
- BESTE BATZUK

* **Gehitu mesedez erabilitako frogen emaitzak/** Adjunta el resultado de los test

AHO HIZKUNTZAREN EBALUAZIOA /EVALUACIÓN DEL LENGUAJE ORAL

LEXIKO-SEMANTIKOA / LÉXICO-SEMÁNTICO

HIZKUNTZA ULERKORRA LENGUAJE COMPRESIVO	ADIERAZPEN –HIZKUNTZA LENGUAJE EXPRESIVO

ADIBIDEZ / POR EJEMPLO:

HIZTEGIA ESKURATZEKO ZAILTASUN LEXIKOA/ DIFICULTADES LÉXICAS QUE AFECTAN A LA ADQUISICIÓN DE VOCABULARIO

HIZTEGIAREN BILTEGIRATZEARI ERAGITEN DIOTEN ZAILTASUN LEXIKOAK/ DIFICULTADES LÉXICAS QUE AFECTAN AL ALMACENAMIENTO DE VOCABULARIO

HITZ BERRIAK BERRESKURATZEKO ZAILTASUN LEXIKOAK/ DIFICULTADES LÉXICAS QUE AFECTAN A LA RECUPERACIÓN DE PALABRAS NUEVAS

HIZTEGI MURRIZTUA/ VOCABULARIO REDUCIDO

ADITZ GUTXI ETA ERABILERA OROKORRA ETA ARINEKO ADITZEN ERABILERA (EGIN, JOAN, NAHI, ...) / UTILIZACIÓN DE POCOS VERBOS Y DE VERBOS DE USO GENERAL Y LIVIANO (HACER, IR, QUERER, ...)

LEXIKO ZEHAZTUGABEA ERABILITZEA. DEIKTIKOEN ERABILERA HANDIA: HORRELA, HAU, HORI, HURA, HEMEN, HAN, ... / UTILIZACIÓN DE LEXICO IMPRECISO. GRAN UTILIZACIÓN DE FORMAS DEICTICAS: ASÍ, ESTO, ESO, AQUELLO, AQUÍ, ALL.Á, ...

BESTE BATZUK

LEXIKO-SEMANTIKOA BALORAZIORAKO ERABILITAKO TRESNAK / INSTRUMENTOS UTILIZADOS PARA LA VALORACIÓN DEL LÉXICO-SEMÁNTICO

- PEABODY (DUNN Y ARRIBAS, 1987)
- BOEHM 3 (BOEHM, 2012)
- CELF 5 (2018)
- CELF PRESCHOOL
- ITPA
- BESTE BATZUK

* **Gehitu mesedez erabilitako frogen emaitzak/** Adjunta el resultado de los test

AHO HIZKUNTZAREN EBALUAZIOA /EVALUACIÓN DEL LENGUAJE ORAL

PRAGMATIKA / PRAGMÁTICA

HIZKUNTZA ULERKORRA LENGUAJE COMPRESIVO	ADIERAZPEN –HIZKUNTZA LENGUAJE EXPRESIVO

ADIBIDEZ / POR EJEMPLO:

ZAILTASUNAK ELKARREN ARTEKO KOMUNIKAZIO SORTZEKO ETA MANTENTZEKO TREBETASUNETAN/ DIFICULTADES EN HABILIDADES PARA LA GENERACIÓN Y EL MANTENIMIENTO DE LOS INTERCAMBIOS COMUNICATIVOS

GAI GUTXIAGO HASTEN DITUZTE ETA BERAZ, KOMUNIKAZIO INTERAKZIO GUTXIAGO SORTZEN DITUZTE/ INICIAN MENOS TEMAS Y, POR TANTO, GENERAN MENOS INTERACCIONES COMUNICATIVAS

ADIN TXIKIEKOAK, KEINUAK HITZEN ORDEZ ERABILTZEA. ONDORENGO ADINETAN, NORMALA DEN BAINO KEINU GUTXIAGO / EN EDADES TEMPRANAS USO DE GESTOS COMO SUSTITUTO DE PALABRAS. EN EDADES POSTERIORES, MENOR UTILIZACIÓN DE LOS GESTOS DE LO HABITUAL

ZAILA ZAIO HIZKETAGAIARI EUSTEA/ LE CUESTA MANTENER EL TEMA DE CONVERSACIÓN

PERTSONA HELDUAREN ELKARRIZKETAREN ZATIAK ERREPIKATZEN DITU, PERPAUS ZATI ERREPIKATUAK SORTUZ / REPITE PARTES DE LA CONVERSACIÓN DE LA PERSONA ADULTA, CREANDO FRAGMENTOS ORACIONALES REPETIDOS

ARAZOAK EDO EGOERAK HITZEZKO EKOIZPENAK BAKARRIK BALIATUZ KONPONTZEKO ZAILTASUNAK / DIFICULTADES PARA RESOLVER PROBLEMAS O SITUACIONES SIRVIÉNDOSE SÓLO DE LA PRODUCCIÓN VERBAL

ZAILTASUNAK ELKARRIZKETETAN ETA NARRAZIOAN PARTE HARTZEKO/ DIFICULTADES EN LA PARTICIPACIÓN CONVERSACIONAL Y NARRATIVA

ZAILTASUNAK NORK BERE DISKURTSOA ARAUTZEKO ETA KOMUNIKAZIO-TESTUINGURUA ARAUTZEKO / DIFICULTADES EN LA REGULACIÓN DE SU PROPIO DISCURSO Y EN LA REGULACIÓN DEL CONTEXTO COMUNICATIVO

BESTE BATZUK

PRAGMATIKA BALORAZIORAKO ERABILTAKO TRESNAK / INSTRUMENTOS UTILIZADOS PARA LA VALORACIÓN DE LA PRAGMÁTICA

- CELF 5 (2018) SUBPRUEBA DE VERIFICACIÓN DE HABILIDADES PRAGMÁTICAS
- BESTE BATZUK

* **Gehitu mesedez erabilitako frogen emaitzak/** Adjunta el resultado de los test

AHO HIZKUNTZAREN EBALUAZIOA /EVALUACIÓN DEL LENGUAJE ORAL**DISKURTSOA / DISCURSO**

HIZKUNTZA ULERKORRA LENGUAJE COMPRENSIVO	ADIERAZPEN –HIZKUNTZA LENGUAJE EXPRESIVO

ADIBIDEZ / POR EJEMPLO:

NARRAZIOAK SORTZEKO ETA ULERTZEKO ZAILTASUNAK / DIFICULTADES EN LA PRODUCCIÓN Y COMPRENSIÓN DE NARRACIONES

BERE MAILARI DAGOKIEN NARRAZIO EGITUAU BAINO SINPLEAGOAK SORTZEA / PRODUCCION DE ESTRUCTURAS NARRATIVAS MAS SIMPLES QUE LAS PROPIAS DE SU NIVEL

OHIKOA BAINO MAITZASUN TXIKIAGO BILBEAREN FUNTSEZKO OSAGIAK EKOIZTEKO / MENOR FRECUENCIA DE LO HABITUAL PARA LA PRODUCCION DE COMPONENTES DE LA TRAMA ESENCIALES

GERTAKARI GUTXIAGO ETA OSOTASUN GABEKO GERTAKARIAK AURKEZTEA / PRESENTACION DE MENOS ACONTECIMIENTOS Y DE EPISODIOS MENOS COMPLETOS

HISTORIA BATI BURUZKO INFORMAZIO GUTXIAGO GORDETZEN DUTE BERRIRO AZALTZEKO ZEREGINA DUTENEAN (BERRARRATZEKO ATAZA) / RETIENEN MENOS CANTIDAD DE INFORMACIÓN DE UNA HISTORIA CUANDO TIENE LA TAREA DE VOLVER A EXPLICARLA (RENARRAR)

GRAMATIKA-AKATS GEHIAGO EGITEN DITU, EGITURA SINPLEAGOAK ERABILTZEN DITU ETA EZ-EGITE GEHIAGO EGITEN DITU / COMETE MÁS ERRORES GRAMATICALES, UTILIZA ESTRUCTURAS MÁS SIMPLES Y HACE MAS OMISIONES

BESTE BATZUK

	BALORAZIOA / VALORACIÓN	
FONOLOGIA / FONOLOGÍA	HIZKUNTZA ULERKORRA /COMPRENSIÓN DEL LENGUAJE	ADIERAZPEN –HIZKUNTZA /EXPRESIÓN DEL LENGUAJE
MORFOLOGIA ETA SINTAXIA / MORFOLOGÍA Y SINTÁXIS	HIZKUNTZA ULERKORRA /COMPRENSIÓN DEL LENGUAJE	ADIERAZPEN –HIZKUNTZA /EXPRESIÓN DEL LENGUAJE
LEXIKOA –SEMANTIKA / LÉXICO-SEMÁNTICA	HITZEN ULERMENA / COMPRENSIÓN DE PALABRAS	HITZEN EKOIZPENA / EXPRESIÓN DE PALABRAS
PRAGMATIKA / PRAGMÁTICA	HIZKUNTZA ULERKORRA /COMPRENSIÓN DEL LENGUAJE	ADIERAZPEN –HIZKUNTZA /EXPRESIÓN DEL LENGUAJE
DISKURTSOA / DISCURSO	HIZKUNTZA ULERKORRA /COMPRENSIÓN DEL LENGUAJE	ADIERAZPEN –HIZKUNTZA /EXPRESIÓN DEL LENGUAJE

CELF-5ak 77 PUNTU BAINO GUTXIAGO DITU INDIZE NAGUSIREN BATEAN /
CELF-5 CON PUNTUACIÓN MENOR DE 77 EN ALGUNO DE LOS INDICES
PRINCIPALES

BALORAZIOAREN LABURPENA / RESUMEN DE LA VALORACIÓN

HGN POSIBLEA eta ONDORENGO EREMUETAN ERAGINA DU / POSIBLE TDLY LE AFECTA A LAS SIGUIENTES ÁREAS:

- FONOLOGIA** / FONOLOGÍA
- MORFOLOGIA ETA SINTAXIA** / MORFOLOGÍA Y SINTÁXIS
- LEXIKO-SEMATIKOA** / LÉXICO-SEMÁNTICO
- PRAGMATIKA** / PRAGMÁTICA
- DISKURTSO NARRATIBOA** / DISCURSO NARRATIVO

HIZKUNTZAREN ZAILTASUN LARRIAK ETA IRAUNKORRAK (3-4 URTEKIN) / DIFICULTADES GRAVES Y PERSISTENTES DEL LENGUAJE (3-4 AÑOS)

BESTE BATZUK / OTROS

OHARRAK / OBSERVACIONES:

EHI IRAKASLEAREN SINADURA:

DATA:

III ERANSKINA / ANEXO III**HLPB AHOLKULARIAREN balorazio txostena / Informe de valoración del asesor/a de NEAE**

HIZKUNTZAREN GARAPENAREN NAHASMENDUA/TRASTORNO DEL DESARROLLO DEL LENGUAJE	IKASTURTEA/CURSO ESCOLAR
---	---------------------------------

IKASLEAREN DATUAK / DATOS DEL ALUMNO/A		
LEHEN ABIZENA / PRIMER APELLIDO	BIGARREN ABIZENA / SEGUNDO APELLIDO	IZENA / NOMBRE
JAIOTEGUNA / FECHA DE NACIMIENTO	HELBIDEA/DOMICILIO	JAIOTERRIA/ LUGAR NACIMIENTO
IKASLEAREN AMA HIZKUNTZA / LENGUA MATERNA DEL ALUMNO:		
IKASTETXEA / CENTRO EDUCATIVO	IKASKETA MAILA/ NIVEL EDUCATIVO	TUTOREA / TUTOR-A
HPB AHOLKULARIA / ASESOR/A DE NEE:		
ERAGINGUNE/BERRITZEGUNE:		
DATA / FECHA:		

0.- TUTOREAREN ETA IRAKASLE AHOLKULARIAREN AHO HIZKUNTZAREN EBALUAZIOA / EVALUACIÓN DEL LENGUAJE ORAL DEL TUTOR Y DEL PROFESOR CONSULTOR

TUTOREAREN ETA IRAKASLE AHOLKULARIAREN **aren TXANTILOIAN (I. ERANSKINA)** / EN EL ANEXO DEL TUTOR/A Y DEL PROFESOR CONSULTOR/A (ANEXO I)

1.- ANAMNESIA / ANAMNESIS

HAURRAREN GARAPEN PROZESUA / PROCESO DE DESARROLLO DEL NIÑO/A

FAMILIA AURREKARI GARRANTZITSUAK DAUDE / ANTECEDENTES FAMILIARES RELEVANTES

FAMILIAN IKASTEKO ETA KOMUNIKATZEKO AUKERAK / OPORTUNIDADES PARA APRENDER Y COMUNICARSE EN EL AMBITO FAMILIAR

HIZKUNTZAREN GARAPENA OZTOPATZEN DUTEN JOKABIDE ARAZOAK / DIFICULTADES CONDUCTUALES QUE INTERFIEREN EN EL DESARROLLO DEL LENGUAJE

HIZKUNTZAREN GARAPENA OZTOPATZEN DUTEN ENTZUMEN ARAZOAK / DIFICULTADES AUDITIVAS QUE INTERFIEREN EN EL DESARROLLO DEL LENGUAJE

HIZKUNTZAREN GARAPENA OZTOPATZEN DUTEN ADIMEN ARAZOAK / DIFICULTADES COGNITIVAS QUE INTERFIEREN EN EL DESARROLLO DEL LENGUAJE

HIZKUNTZAREN GARAPENA OZTOPATZEN DUTEN EMOZIO ZAILTASUNAK / DIFICULTADES EMOCIONALES QUE INTERFIEREN EN EL DESARROLLO DEL LENGUAJE

FAMILIAKO HIZKUNTZA EZ DA ESKOLAKOA / LENGUA FAMILIAR DISTINTA A LA ESCOLAR

HAURRA-FAMILIA ELKARRERAGINEKO ALDERDI ESANGURATSUAK / ASPECTOS SIGNIFICATIVOS EN LA INTERACCIÓN FAMILIA-NIÑO/A

ETORRI BERRIAK

BESTE BATZUK (ZEHAZTU) / OTROS (ESPECIFICAR)

FAMILIAREKIN ERABILITAKO TRESNAK (ELKARRIZKETAK, GALDETEGIAK) / ENTREVISTAS Y CUESTIONARIOS UTILIZADOS CON LA FAMILIA

CELF 5

GALDETEGIAK / CUESTIONARIOS:

BESTE BATZUK / OTROS:

2.- BALDINTZA BIOMEDIKOAK ETA KOMORBILITATEAK / CONDICIÓN BIOMÉDICA Y COMORBILIDADES

- EZ DAGO / SE DESCARTA
- ADIMEN EZGAITASUNA / DISCAPACIDAD INTELECTUAL
- AUTISMOAREN ESPEKTRO NAHASMENDUA / TRASTORNO DEL ESPECTRO AUTISTA
- ENTZUMEN EZGAITASUNA / DISCAPACIDAD AUDITIVA
- DISFUNTZIO NEUROLOGIKOAK / DISFUNCIONES NEUROLÓGICAS
- BESTE NAHASMENDU BATZUK / OTROS TRASTORNOS
- KOMORBILITATEA / COMORBILIDAD CON:
- ARRETA-DEFIZITAREN-HIPERAKTIBITATEAREN NAHASMENDUA / TRASTORNO POR DÉFICIT DE ATENCIÓN - HIPERACTIVIDAD
  - DISLEXIA

DIAGNOSTIKOAN PARTE HARTU DUTEN BESTE ERAKUNDEAK / PARTICIPACIÓN DE OTRAS ENTIDADES

- Foru Aldundiko Arreta Goiztiarra / Atención Temprana de la Diputación Foral
- Osakidetzako Pediatria / Pediatría de Osakidetza
- Osakidetzako beste batzuk / Otros de Osakidetza
- Beste batzuk (zehaztu) / Otros (especificar).....

ONDORIOAK /CONCLUSIONES

5.- LOTUTAKO ZAILTASUNAK EBALUATZEA /EVALUACIÓN DE DIFICULTADES ASOCIADAS

IKASKUNTZA PROZESUA / PROCESO DE APRENDIZAJE

IRAKURTZEN ETA IDAZTEN IKASTEKO ZAILTASUNAK / DIFICULTADES EN EL APRENDIZAJE DE LA LECTOESCRITURA

.....

.....

MATEMATIKAK / MATEMÁTICAS

.....

.....

BESTE BATZUK / OTROS

.....

.....

ESKOLA-ERRENDIMENDUA / RENDIMIENTO ACADÉMICO

IKASGAI HAUETAN ARAZOAK DITU. AZALDU ZEINTZUK ETA ARAZOA / TIENE PROBLEMAS EN ESTAS MATERIAS. EXPLICAR CUÁLES Y EL PROBLEMA

- ..
- ..
- ..

MEMORIA ETA FUNTZIO BETEARAZLEAK/MEMORIA Y FUNCIONES

EJECUTIVAS

- PSEUDOPALABRA MULTISILABIKOAK ERREPIKATZEKO ZAILTASUNAK- MEMORIA FONOLOGIKOA / DIFICULTADES PARA REPETIR PSEUDOPALABRAS MULTISILÁBICAS-MEMORIA FONOLÓGICA**
- ESALDIK ERREPIKATZEKO ARAZOAK / PROBLEMAS PARA REPETIR FRASES**
- IKUSIZKO MEMORIAREN ZAILTASUNAK / DIFICULTADES CON LA MEMORIA VISUAL**
- MEMORIA INPLIZITUAREKIKO ZAILTASUNAK / DIFICULTADES CON LA MEMORIA IMPLÍCITA**
- MEMORIAREKIN LOTUTA DAUDEN BESTE BATZUK / OTROS RELACIONADOS CON LA MEMORIA**
- ARRAZOITZEKO ZAILTASUNA ETA PENTSATZEKO MALGUTASUNIK EZA / DIFICULTAD EN EL RAZONAMIENTO Y FALTA DE FLEXIBILIDAD EN EL PENSAMIENTO**
- INHIBITZEKO ETA LEKUALDATZEKO ZAILTASUNA / DIFICULTAD EN INHIBICIÓN Y DESPLAZAMIENTO**
- ARRETA GALTZEKO JOERA / SUSCEPTIBLE A LA DISTRACCIÓN**
- ARRETA ARAZOAK DITU/ TIENE PROBLEMAS EN LA ATENCIÓN**

FUNTZIO BETEARAZLEEKIN LOTUTA DAUDEN BESTE BATZUK / OTRAS RELACIONADAS CON FUNCIONES EJECUTIVAS

- [TRESNA: NEPSY-II erabiltzea gomendatzen da](#) / HERRAMIENTA: Se recomienda el uso de NEPSY-II

EMOZIOA ETA JOKABIDEA / EMOCIÓN Y CONDUCTA

AUTOESTIMA BAXUA DU / TIENE BAJA AUTOESTIMA

ETORKIZUNERAKO ETSIPENA DU ETA BERE EGOERA ALDATZEKO EZINTASUNA ERAKUSTEN DU / TIENE DESESPERANZA HACIA EL FUTURO Y MUESTRA INCAPACIDAD PARA PODER CAMBIAR SU SITUACIÓN

ADIN TXIKIEKOAK, KEINUAK HITZEN ORDEZ ERABILTZEA. ONDORENGO ADINETAN, NORMALA DEN BAINO KEINU GUTXIAGO / EN EDADES TEMPRANAS USO DE GESTOS COMO SUSTITUTO DE PALABRAS. EN EDADES POSTERIORES, MENOR UTILIZACIÓN DE LOS GESTOS DE LO HABITUAL

ANIMO EGOERAREN ALDAKETAK DITU / TIENE ALTERACIONES DE ESTADO DE ANIMO

ANTSIETATEA DU / TIENE ANSIEDAD

PORTAERA DISRUPTIBOAK DITU / TIENE COMPORTAMIENTOS DISRUPTIVOS

ISOLAMENDURA JOERA / TENDENCIA AL AISLAMIENTO

KOSTA EGITEN ZAIO BERE EMOZIOA IDENTIFIKATzea / LE CUESTA RECONOCER SU PROPIA EMOCIÓN

BESTE BATZUK / OTROS

EBALUAZIO PSIKOPEDAGOGIKOAREN OSTEKO ONDORIOA / CONCLUSIÓN TRAS LA EVALUACIÓN PSICOPEDAGÓGICA

Ikaslearen balorazio psikopedagogikoaren emaitzak, ikuspegi global batetik, eta aztertutako informazioa, test estandarizatuen emaitzak eta eragileengandik lortutako informazioa barne, bat datoz HGN profilarekin, eragindako eremuak hauek izanik.....

. /Los resultados de la valoración psicopedagógica del alumno desde una perspectiva global y la información analizada que incluye los resultados de los test estandarizados y la información obtenida de los diferentes agentes, coincide con un perfil de TDL con afectación en las áreas.....

(Haurra garapen-etapa goiztiar batean dagoenez, iritzi hori alda liteke bere hizkuntza-trebetasunen bilakaerarekin eta ezarritako esku-hartzeei emandako erantzunarekin. Aldian-aldian jarraipena egitea gomendatzen da, aurrerapenak ebaluatzeko eta hezkuntza-gaia behar den moduan doitzeko. /Dado que el niño/a se encuentra en una etapa temprana de desarrollo, esta consideración podría modificarse con la evolución de sus habilidades lingüísticas y la respuesta a las intervenciones implementadas. Se recomienda un seguimiento periódico para evaluar los avances y ajustar el abordaje educativo según sea necesario.)

HIZKUNTZAREKIN LOTUTAKO NAHASTEA / TRASTORNO DEL LENGUAJE asociado a.....

Oharrak / Observaciones:

.....
.....
.....
.....

HLPB-ko aholkulariaren Sinadura

/ Firma del Asesor en NEAE

Data / Fecha

4. ERANSKINA. AHOZKO HIZKUNTZA EBALUATZEKO PROBA ESTANDARIZATUAK

AHOZKO HIZKUNTZAREN EBALUAZIOA

- **Proba ESTANDARIZATU GLOBALAK:** hizkuntzaren hainbat osagai ebaluatzen dituzte eta maila globalean emaitzak ateratzeko aukera ematen dute ulermenean eta adierazpenean.
  - Celf Preschool 2 (2009); 3 urte - 6 urte eta 11 hilabete
  - Celf 4 (2006); 5 urte - 21 urte eta 11 hilabete
  - Celf 5 (2018); 5 urte - 15 urte eta 11 hilabete. Barematua Espainiako biztanlerian.

- **Proba ESTANDARIZATU ESPEZIFIKOAK:** hizkuntza zehatzaren osagaiak ebaluatzen dituzte.
  - BLOC (2007), ITPA-R (2011), NEPSY-II (2014)

- **Ulermena (euskara):** BCBL - Neure Hitz. Ahozko esaldien ulermena. www.neuresoft.eu
- **Fonologia:** Erregistro fonologikoa induzitua (Monfort eta Juarez-Sánchez, 1989) 3 - 7 urte; ELA_ALBOR (1991) 4 urtetik aurrera.
- **Hiztegia:**
  - Peabody (Dunn y Arribas, 1997) 3 – 90 urte;
  - K-BIT azpi-froga; BOEHM-3 (Boehm, 2012) 4 –7 urte.
- **Morfosintaxia:**
  - CEG: Gramatika-egiturak ulertzeko testa (2005) 4 - 11 urte;
  - TSA: Morfosintaxiaren garapena haurran (1989)
- **Pragmatika:**
  - Celf 5: trebetasun pragmatikoak egiaztatze azpi-froga.
  - NEPSY-II: Gogamenaren teoria.

Lehenengo, bateria estandarizatu globalak aplikatzea eraginkorragoa da eremu espezifikoak ebaluatzen dituzten test mota asko aplikatzea baino. Horiek geroago

aplikatu ahal izango dira, nahi diren arloetan sakontzeko zailtasunen ikuspegi orokorra dagoenean.

5. ERANSKINA.HIZKUNTZA-ATZERAPENAREN ETA HIZKUNTZARENGARAPENAREN NAHASMENDUAREN ARTEKO BEREIZKETA

HIZKUNTZA ATZERAPENA

- Arazoaren muina, batez ere, adierazpen-alderdian oinarritzen da.
- Alterazio fonologikoak eta lexiko mugatua dira ezaugarri deigarrienak.
- Ahozko hizkuntza, komunikatzeko modu gisa, ohikoa den baino urtebete edo urte eta erdi geroago hasten da.
- Hizkuntza-garapenaren atzerapena homogeneoa da osagai guztietan.
- Diagnostiko bera duten subjektuen arteko konparazioak aldagarritasun gutxieskaintzen du bere hizkuntza-eskakizunetan.
- Denbora-atzerapena izan arren, hizkuntzaren bilakaera estandar/tipikoarekin paraleloa ikusten da, etapa bakoitzaren ezaugarri bereizgarrietan.
- Haur askok beren kabuz konpentsa dezakete aldi baterako desoreka hori, baldineta ingurune estimulatzailea eta adimengaitasun onak badituzte.
- Esku-hartzeari oso ondo erantzuten diote, denbora gutxian beren hizkuntza-gaitasuna hobetuz.

HIZKUNTZA-GARAPENAREN NAHASMENDUA

- Hizkuntzaren eskuratze-prozesuetan ohikoak ez diren akatsak dituzte.
- Subjektuen arteko konparazioetan profil linguistiko ezberdinak ikusten dira
- Osagai morfosintaktikoa da okerrenetako bat, batez ere berezko elkarrekintza-egoeretan arauen erabilera aztertzen denean, baita ere gai bati buruzko elkarrizketan, gertatutako istorio edo gertaeren narrazioan, gertaera baten azalpenetan, etab.

Garrantzitsua da kontuan hartzea hezkuntza-arloko esku-hartze egokia ezinbestekoa

dela; izan ere, hizkuntza-atzerapena duten haurrak daudenean eta eskola-testuingurutik erantzun egokirik ematen ez zaionean, ondorioa hizkuntzaren zailtasun hori definitzen duten jokabide gehienak larriagotzea izan daiteke, hizkuntzaren garapenaren nahasmendu batera bideratu arte.

6. ERANSKINA- ARAZOAREN DIAGNOSTIKOARI BURUZ TEL-EKO ADITUENBATZORDEAK EGINDAKO ADOSTASUN-DOKUMENTUA⁴

- Gutxienezko ez hitzezko Cla 75ean markatzea proposatzen da
- Neurri kualitatiboak eta hizkuntza-laginen analisia alde batera utzi gabe, batzordeak diagnostikoa CELF 4ren Espainiako edizioan oinarritzea proposatu du
- GOMENDATZEN da, HNE/TEL diagnostikatzeko, GUTXIENEZ CELF 5eko eskala zentraletako batean puntuazioak batez bestekoaren azpitik 1,5 DT-tan egotea.
- Diagnostikoa egiteko gutxieneko adinari dagokionez: 3 urterekin oso zaila da arazoaren iraunkortasuna zehaztea, eta konplexua da beste nahasmendu batzuekin alderatuta duen bereizketa. Oro har, 4 urterekin, 5 urterekin diagnostikoa baieztatzeko, HNE/TEL posibleaz hitz egin daiteke.
- Ez zaio HNE/TEL diagnostikatu behar, morfosintaxia ohiko mugen barruan duen haur bati
- Hizkuntzaren ulermena maila handiagoan edo txikiagoan egon daiteke.
- CELF: hitz-egiturak, kontzeptuak eta aginduen jarraipenak, eta esaldien oroitzapena, azpittestei arreta berezia jartzea gomendatzen da.

---

⁴ **Autores:** [G. Aguado](#), [Carmen Julia Coloma](#), [A.B. Martínez](#), [E Mendoza](#), [A. Montes](#)

Localización: [Revista de logopedia, foniatría y audiología](#), ISSN 0214-4603, [Vol. 35, Nº. 4, 2015](#), págs. 147-149

7. BIBLIOGRAFIA

Acosta, Víctor M./Ramírez, Gustavo M. (2024) Intervención en lenguaje y alfabetización temprana del alumnado con Trastorno de Desarrollo del Lenguaje. Un Sistema de Apoyo de Múltiples Niveles. Aljibe.

Acosta V., Hernández S., Ramírez G.M. Intervención temprana en conciencia morfológica en alumnado con Trastornos en el Desarrollo del Lenguaje. Revista de EDUCACIÓN nº 390 octubre-diciembre 2020

Acosta V., Hernández S., Ramírez G.M. y Axpe A. Intervention in Syntactic Skills in Pupils with Developmental Language Disorder. *Psicothema* 2020, Vol. 32; No. 4, 541-548

Acosta V., Ramírez G.M. y Axpe A. Early intervention in the lexical organization of pupils with developmental language disorders. *Revista de Psicodidáctica* 2020, 25 (2), 150-157

Acosta, V. (dir.) (1996) et alii. La evaluación del lenguaje. Archidona, Málaga: Aljibe.

Acosta, V. (1998). La evaluación del lenguaje espontáneo: ventajas y dificultades para la práctica logopédica. En M. Monfort (ed.), *Logopedia: ciencia y técnica* (95-120). Madrid: CEPE.

Acosta, V. (1999). Evaluación del lenguaje: procesos y estrategias. En J. Martín (ed.), *Logopedia escolar y clínica. Últimos avances en evaluación e intervención* (27-40). Madrid: CEPE.

Acosta, V. (2000a). Naturaleza, evaluación e intervención en las dificultades fonológicas desde el enfoque de las reglas fonológicas. *Revista de Logopedia, Foniatría y Audiología*, 2: 96-108.

Acosta, V. (2000b). La colaboración con la familia en la evaluación e intervención en el lenguaje. En A. Miñambres y G. Jové (coord.)

La atención a las necesidades educativas: de la educación infantil a la universidad (pp.113-122). Lleida: Universidad de Lleida

Acosta, V., León, S., y Ramos, V. (1998). Dificultades del habla infantil: un enfoque clínico. Archidona, Málaga: Aljibe.

Acosta, V. y Moreno, A. (1999). Dificultades del lenguaje en ambientes educativos. Barcelona: Masson.

Aguado, G. et al. Documento de consenso elaborado por el comité de expertos en TEL sobre el diagnóstico del trastorno. *Revista de Logopedia Foniatría y Audiología* (2015) <https://doi.org/10.1016/j.rlfa.2015.06.004>

Andreu, L., Ahufinger, N., Iguarada, A. y Sanz-Torrent, M. Descripción del cambio del TEL al TDL en contexto angloparlante Rev. Investigación, logopedia. 11(Núm. Especial) 2021: 9-20 <https://dx.doi.org/10.5209/rlog.70857>

Bishop, D. V. M., Snowling, M. J., Thompson, P. A., Greenhalgh, T., & CATALISE Consortium (2016). CATALISE: A multinational and multidisciplinary Delphi consensus study Identifying language impairments in children. PLOS ONE, 11(7), e0158753. <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0158753>

Bishop, D. V. M., Snowling, M. J., Thompson, P. A., & Greenhalgh, T. (2017). CATALISE-2 Consortium. Phase 2 of CATALISE: A multinational and multidisciplinary Delphi consensus study of problems with language development: Terminology. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 58(10), 1068–1080. <http://dx.doi.org/10.1111/jcpp.12721>

Marta Gracia et all. Valoración de la enseñanza de la lengua oral: escala EVALOE. Editorial GRAO 2015

Miriam W. Smith, Joanne P. Brady, Louisa Anastasopoulos. Early Language and Literacy Classroom Observation: Pre-K (ELLCO Pre-K) Tool. Brookes Publishing Co 2008

Basque Center on Cognition, Brain and Language (BCBL) - Neure Hitz. Ahozko esaldien ulermena. www.neuresoft.eu

Brown-Chidsey, Rachel, Bickford (2016)-Practical Handbook of Multi-Tiered Systems of Support: Building Academic and Behavioral Success in Schools

Mendoza Elvira Trastorno específico del lenguaje (TEL). Autor/a Elvira Mendoza Lara. I.S.B.N..978-84-368-3619-6. Publicación. 15/09/2016. Número de edición. 1.